

Dorota Szumska
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
dorota.szumska@uj.edu.pl

ROZGRANICZENIE JAKO OGRANICZENIE. NA PRZYKŁADZIE BADAŃ NAD SZYKIEM PRZYDAWKI PRZYMIOTNEJ WE WSPÓŁCZESNEJ POLSzczyźNIE

Słowa kluczowe: grupa nominalna, fraza klasyfikująca, przydawka klasyfikująca, szyk przydawek w grupie nominalnej, przydawka postpozycyjna.

Keywords: noun phrase, classificatory phrase, classificatory adjective, adjective order in Polish noun phrase, post-nominal adjective

[...] pewne informacje dotyczące frazy nominalnej mogą znaleźć się w tekście poza jej granicami lub zgoła odczytujemy je z konsytuacji.

Z. Topolińska

Rozciągłość w czasie lub w przestrzeni jest niezbywalną własnością jednostek języka. Wzrost złożoności ich budowy, idący od struktury morfemowej po związki wyrazowe¹, może osłabiać stopień gramatyzacji uporządkowania elementów składowych na rzecz oddziaływania czynników semantycznych i/lub pragmatycznych,

---

1 Ze względu na temat artykułu narzucający takie ograniczenie abstrahuje się tu od języków, dla których takie rozróżnienie nie jest relewantne. Należą do nich według kanonicznej typologii syntaktycznej Wilhelma von Humboldta (1836) biorącej pod uwagę kryterium stopnia zwartości grup lub członów syntaktycznych języki izolujące, w których zaciera się granica pomiędzy morfemem a wyrazem (Majewicz 1989: 199). Z kolei w wyróżnionych w wyżej wymienionej typologii językach polisyntetycznych trudno mówić o przeciwstawianiu poziomu leksykalnego i składniowego (ibid.: 203).

czego przykładem są języki z tak zwanym szykiem swobodnym² na poziomie syntaktycznym. Otwiera to pole do badań i tym samym do dyskusji, w której punktem spornym jest określenie strefy wpływów semantyki i pragmatyki przy linearyzacji związków składniowych. Ilustracją tego problemu są próby znalezienia motywacji szyku w atrybutywnych grupach nominalnych we współczesnej polszczyźnie, a szczególnie zajmująca wielu badaczy kwestia „destabilizacji” postpozycji tak zwanej przydawki klasyfikującej w połączeniach typu *suknia ślubna*, por.:

*katalog sukien ślubnych vs. ślubna suknia*³.

W rozwiązaniu tego problemu na pewno nie pomaga, a może nawet stoi na przeszkodzie, nieuwzględnianie w analizie – mimo szeregu prac na ten temat – szerszego niż frazowy kontekstu syntagmatycznego⁴. Motywacją do ponownego podniesienia tej kwestii (zob. Szumska 2010, 2013), lapidarnie sprowadzonej w tytule prezentowanych rozważań do *rozgraniczenia jako ograniczenia*, czyli nieuzasadnionego izolowania frazy nominalnej od kontekstu zdaniowego na poziomie jej semantycznej i pragmatycznej analizy, stał się artykuł Jadwigi Linde-Usiekniewicz (2013), a ściślej następująca konkluzja, podsumowująca omówienie dwóch polemizujących ze sobą koncepcji opisu polskich przydawek postpozycyjnych⁵, por.:

[...] neither the derivational model proposed by Rutkowski and Progovac nor the representational model is capable of fully accounting for semantic-syntactic phenomena involved in Polish nominal phrase with post-nominal adjectives (Linde-Usiekniewicz 2013: 103).

Ponieważ powyższej konkluzji nie towarzyszy próba odpowiedzi na pytanie o przyczyny takiego stanu rzeczy warto kontynuować ten wątek z nadzieją na znalezienie w toku dalszej dyskusji nie tylko alternatywnego do omawianych, ale także chociaż częściowo satysfakcjonującego pod kątem adekwatności wyjaśniającej rozwiązania, trudno bowiem potraktować jako takowe komentarze typu, por.:

[...] some classificatory adjectives **are better suited** (podkr. D. Sz.) to such shifting⁶ than others (Linde-Usiekniewicz 2013: 108);

2 Należy uściślić, że podział na języki z szykiem przypadkowym (względnie swobodnym) i języki z szykiem stałym i tak zwanym względnie stałym nie pokrywa się z podziałem na języki analityczne i syntetyczne (ibid.: 207, 212–214).

3 Tłumaczenie tytułu książki Pierre’a Lemaitre’a. Tytuł oryginału w j. franc. *Robe de marié* (2012), tłum. J. Polachowska.

4 Problem ten poruszała Zuzanna Topolińska między innymi w swoim pionierskim studium fraz nominalnych w językach słowiańskich (Topolińska 1981). Cytat wybrany jako motto pochodzi z pracy wcześniejszej, przygotowanej na VII Międzynarodowy Kongres Słowistów w Warszawie 1973, zob. (Topolińska 1972: 53).

5 Chodzi o koncepcję przedstawioną przez Bożenę Cetnarowską, Agnieszkę Pysz i Helen Trugman (Cetnarowska, Pysz, Trugman 2011) oraz model opisu zaproponowany przez Pawła Rutkowskiego i Ljiljanę Progovac (2005). Więcej na ten temat zob. (Linde-Usiekniewicz 2013).

6 Czyli do zajmowania antepozycji względem członu określanego.

In ordinary parlance **it is more natural to say** (podkr. D. Sz.): *kolorowa drukarka atramentowa, pasażerskie przewozy lotnicze, lotnicze przewozy pasażerskie*⁷ (ibid.: 107).

Aby jednak tę dyskusję skierować na właściwe tory, należy przyjąć następujące założenia. Po pierwsze, konieczne jest konsekwentne rozgraniczanie źródeł ekscerpcji materiału pod kątem ich piśmienności i oralności, ponieważ nie można wykluczyć, iż w tekstach ustnych, inaczej niż w pisanych, antepozycja przydawki klasyfikującej może wynikać z wpływu czynników prozodycznych⁸ bądź być rezultatem jej bezrefleksyjnego użycia, a więc być przypadkowa. Ponadto, jak wskazują badania, udział leksemów adiektywnych w ustnej odmianie polszczyzny potocznej jest znikomym (Bartwicka 1994: 5), co wiąże się z podkreślaną przez Bożenę Witosz „ucieczką od opisu” w tekstach mówionych (Witosz 1997:109). Po wtóre, należy zdecydowanie rozróżniać fakty empiryczne w postaci użycia przydawki klasyfikującej w izolowanych grupach nominalnych, np. w funkcji etykiety, por.:

*ser biały tłusty, wino białe wytrawne*⁹

od jej wystąpień tekstowych, czyli lokalizacji we frazach/syntagmach imiennych¹⁰. Interpretując frekwencję fraz nominalnych z przydawką postpozycyjną powinno się uwzględniać typ dyskursu, którego reprezentantem jest badany tekst. Jest to niezwykle istotne ze względu na większą niż w użyciu potocznym częstotliwość użycia postpozycyjnej przydawki klasyfikującej w terminologii dyskursów specjalistycznych, por.:

przydawka przymiotna vs. ?przymiotna przydawka, fraza mianownikowa vs. ?mianownikowa fraza, gramatyka kognitywna vs. ?kognitywna gramatyka.

Ponadto analiza fraz nominalnych z przydawką nie powinna ograniczać się do syntagm mianownikowych, zwłaszcza jeśli zajmują pozycję inicjalną, co wskazuje na ich tematyczny charakter, i może wiązać się ze względu na wymogi referencyjne wykładnika tematu z pełnieniem przez człon akcesoryczny funkcji restryktywnej¹¹, co z kolei sprzyja zachowaniu postpozycji przydawki klasyfikującej, por.:

-
- 7 W odróżnieniu od sekwencji, w której wszystkie przydawki klasyfikujące znajdują się w postpozycji, por.: *drukarka atramentowa kolorowa, przewozy lotnicze pasażerskie*.
- 8 Chodzi tu o tendencję poprzedzania składników bardziej złożonych mniej złożonymi określoną jako zasadę LIPOC (*language independent preferred order of constituents*) (Kalisz, Kubiński 2006: 183).
- 9 Przykłady za: (Tabakowska 2001a: 584–585).
- 10 Wprawdzie w literaturze przedmiotu zwykle oba terminy są traktowane jako równozakresowe, warto jednak przypomnieć, że „dany ciąg form wyrazowych jest frazą określonego typu ze względu na kontekst, grupą zaś w izolacji” (Saloni, Świdziński 1998: 237).
- 11 Por.: „Jak zdania względne, tak wszelkie dodatki przyrzeczownikowe mogą być dystynkcyjne [inaczej restryktywne, ograniczające – D.Sz.] lub narracyjne [inaczej charakteryzujące, rozwijające – D. Sz.]” (Zawadowski 1952: 48).

Wino wytrawne [←Temat] *stoi na półce*.

W odróżnieniu od lokalizacji postwerbalnej analogicznych fraz w przypadkach zależnych, które zwykle należą wtedy do rematu zdania¹², a więc człon przymiotnikowy pełni w nich funkcję charakteryzującą, poprzedzając człon określany, por.:

[R →] *Szukam wytrawnego wina*.

Funkcjonalne podobieństwo przydawki restryktywnej i klasyfikującej wynika z tego, że należą one do wyrażen predykatywnych użytych we wtórnej w stosunku do askryptywnej funkcji wyznaczającej¹³, przy czym, co warto podkreślić, w obu przypadkach brak absolutnie jednoznacznych wykładników pełnienia tej funkcji, por.:

[...] dopóki połączenie rzeczownika z przydawką [...] nie jest całkowicie zleksykalizowane, odbiorca komunikatu może potraktować je jako informujące o orzekaniu nadawcy (Puzynina 1969: 160/161).

Wynika z tego, że zaliczenie przydawki do klasyfikującej opiera się głównie na jej postpozycji względem członu określanego, co jest kryterium zawodnym, por.:

drukarka laserowa vs. laserowa drukarka, suknia balowa vs. balowa suknia

i/lub relacyjnym charakterze przymiotnika, który pełni jej funkcję, co również nie ma znamion bezwyjątkowości, por.:

przystawki zimne i gorące, wina białe i czerwone.

W badaniach postpozycji przydawki w języku polskim należy również uwzględnić to, iż – abstrahując od innej, w tym stylistycznej motywacji szyku inwersywnego¹⁴ – taka lokalizacja nie zawsze jest związana z klasyfikującym charakterem członu przymiotnikowego, ale może mieć za zadanie wnieść dodatkowe informacje o zajściu okoliczności, które spowodowały, że obiekt desygnowany przez rzeczownik określany nabrał cechy/cech niezgodnej/yh z oczekiwaniami, por.:

Kelner podał nam zimną zupę (zupa powinna była być zimna) vs. *Kelner podał nam zupę zimną* (zaszły okoliczności, które spowodowały, że zupa wystygła)¹⁵.

12 W ślad za logiczno-semantyczną koncepcją rozczłonkowania tematyczno-rematycznego przyjmuje się, że tematem zdania jest wyznaczony, a więc cechujący się referencją określoną obiekt orzekania, natomiast reumat stanowi to, co jest o tym obiekcie orzekane (Szumska 1996: 25).

13 Por.: „Użycie referencyjne [...] jest sekundarne w tym sensie, że presuponuje wcześniejszy akt zgodnego z prawdą orzekania pojęcia jednostkowego o przedmiocie indywidualnym wskazanym wprost” (Karolak 2001: 362).

14 Szerzej na ten temat zob. (Grochowski 2013).

15 Przykład wraz z komentarzem za: (Tabakowska 2001b: 25).

Brak uwzględnienia powyższych czynników mogących wpływać na pozycję przydawki w syntagmie imiennej powoduje, że motywacja wewnętrznego uporządkowania członów fraz nominalnych należy do kategorii nierozstrzygalnych, a preferencje użytkowników języka w poprzedzaniu członu określanego przydawką, która teoretycznie może pretendować do pełnienia funkcji klasyfikującej, a więc być usytuowana postpozycyjnie, pozostają w istocie bez wyjaśnienia. Jako przykład mogą posłużyć sekwencjalizacje przytaczane przez J. Linde-Usiekniewicz, por.:

nocny sklep, nocna zmiana, nocna straż

wraz z następującym komentarzem, por.:

However, in the case of *nocny* there is a general tendency to pre-pose it to the noun as in *nocny sklep, nocna zmiana, nocna straż*, etc., and I find the post-nominal order marked [...]. By contrast, *odrzuć* is better left in the post-nominal position (Linde-Usiekniewicz 2013: 111).

Warto uzupełnić, że analogicznie do przymiotnika *nocny* przymiotnik *dzienny* również częściej pojawia się w prepozycji w stosunku do członu określanego, por.:

dzienna opiekunka, dzienny dom pomocy społecznej, dzienny czas pracy.

Może to wynikać z faktu, że oba przymiotniki relacyjne nie nazywają cech immanentnych desygnatu nazywanego przez człon określany, więc nie spełniają funkcji przydawki klasyfikującej *sensu stricto*, a jedynie pełnią funkcję lokalizatora czasowego czynności nazwanej przez człon określany¹⁶, resp. ktoś, kto opiekuje się w ciągu dnia, pomoc, która jest udzielana w ciągu dnia, praca, która odbywa się w ciągu dnia. Nie zaskakuje również wniosek dotyczący preferencji postpozycyjnych przymiotnika *odrzuć*. Pierwotnym zakresem użycia tego adiektywu jest dyskurs specjalistyczny, a więc wchodzi on w zakres terminów złożonych, w których przydawki klasyfikujące z reguły znajdują się po członie określonym. Natomiast jego częstotliwość użycia w dyskursie potocznym nie jest tak wysoka, aby zneutralizować to terminologiczne nacechowanie.

Nie można również wykluczyć, że na szyk przydawki wyrażonej przymiotnikiem relacyjnym może mieć wpływ rola semantyczna argumentu nazwanego w postawie derywacji, szczególnie gdy człon określany jest rzeczownikiem odczasownikowym, por.:

przewozy pasażerskie (przewozy pasażerów, pasażer jako pacjens) vs. *pasażerskie skargi* (pasażer jako agens).

16 Czyli tak zwanych sytuantów w terminologii stosowanej przez Z. Topolińską (1973: 43–45). Do tej grupy zalicza się również lokalizatory przestrzenne, które podobnie jak czasowe wykazują tendencję do antepozycji względem członu określanego, por. na przykład *leśny* w połączeniu *leśna ścieżka*, czy też *szkocki* w połączeniu *szkockie zamki*.

Powyższe dane empiryczne wskazują jednoznacznie, że żadna przydawka nie jest predestynowana do pełnienia funkcji klasyfikującej (i analogicznie restryktywnej) wyłącznie na podstawie swojego znaczenia leksykalnego, por.:

W ostatecznym rozrachunku kwalifikacja danej cechy jako „gatunkującej” lub „charakteryzującej” nie tkwi więc w sposób inherentny w samej tej cesze, lecz jest zależna od decyzji mówiących (Tabakowska 2001a: 580).

Taki stan rzeczy czyni celowym zastąpienie terminu „przydawka klasyfikująca” terminem „fraza klasyfikująca”, co pozwoli skierować badania z nieefektywnego – jak pokazują dotychczasowe rezultaty – wyliczania przydawek dopuszczających zarówno użycie post- jak i prepozytywne w stosunku do członu określanego na poszukiwanie pragmatycznych uwarunkowań takiego stanu rzeczy.

W tych poszukiwaniach warto uwzględnić działanie zasady sekwencyjności¹⁷, która w przypadku szyku frazy imiennej oznacza możliwość odwzorowania w sposobie uporządkowania członów określanego i określającego przebiegu konceptualizacji, ściślejsz hierarchię dokonywanych procesów kategoryzacyjnych. W przypadku postpozycji przydawki hierarchia przebiega od kategorii nazwanej przez rzeczownik określanej do cechy jako podkategorii w danej klasie. Przesunięcie przydawki z postpozycji na prepozycję jest sygnałem zmiany tej hierarchii w celu osiągnięcia intensyfikacji tak zwanej wyrazistości cechy, por.:

[...] określony obszar przestrzeni mentalnej (oznaczony przymiotnikiem) zostaje wybrany przez mówiącego jako maksymalnie wyrazisty, przez co wysuwa się na pierwszy plan (Tabakowska 2001a: 583).

Podobny, choć niewyrażony *expressis verbis* punkt widzenia można odnaleźć w następującej uwadze Jadwigi Linde-Usiekniewicz, por.:

[...] *mądrzy ludzie* refers to individuals singled out by their wisdom, without suggesting that other individuals could be unwise. In contrast, *ludzie mądrzy* suggests that some other people are unwise. Again the contrast between *Mądrzy ludzie tak nie robią* and *Ludzie mądrzy tak nie robią* would be that in the case of the former there is a strong suggestion about the existence of some wise people who do not act in a certain way; while in the case of the latter is no such suggestion and the sentence would tend to be interpreted somehow along the lines of ‘people don’t do that if they are wise’ or ‘people who are wise don’t do that’ (Linde-Usiekniewicz 2013: 123).

Warto uzupełnić te rozważania o następującą uwagę. Przyjęcie za punkt wyjścia kategoryzacji poprzez pojęcie wyrażone przymiotnikiem, co przekłada się na antepozycję przydawki, może oznaczać, że dana kategoria jest kategorią zewnętrzną

17 Czyli „podobieństwa między następstwem zdarzeń i szykiem zdań stanowiących opis tych wydarzeń” (Tabakowska 2001a: 581).

w stosunku do klasy obiektów, do których należy desygnat rzeczownika określane-go. Z kolei postpozycja przydawki przekłada się na informację, że pojęcie, którego wykładnikiem jest adiektyw, tworzy kategorię wewnątrz tej klasy obiektów i, co się z tym wiąże, jest w stosunku do niej zrelatywizowana. A zatem użycie *mądrzy ludzie* niesie ze sobą informację o nadrzędności kategorii BYCIA MĄDRYM w stosunku do BYCIA CZŁOWIEKIEM, innymi słowy oprócz CZŁOWIEKA cechą BYCIA MĄDRYM można przysądzić także innym klasom desygnatów, np. *mądrzy bogowie*, *mądre psy*. Z kolei szyk odwrotny *ludzie mądrzy* może oznaczać przekazanie informacji, że kategoria BYCIA MĄDRYM jest inkluzywna w stosunku do klasy LUDZI, a zatem albo nie może być przysądzana obiektom innych klas, albo że jest zrelatywizowana do tej klasy *ludzie mądrzy mądrością ludzką*.

Taka koncepcja tłumaczy nie tylko mobilność tzw. przydawek klasyfikujących, ale także wyjaśnia, czemu w niektórych połączeniach, zwłaszcza o charakterze terminów specjalistycznych, w których dana kategoria może być przysądzona wyłącznie określonej klasie obiektów przydawka zajmuje konsekwentnie pozycję po członie określanym, por.:

ogród zoologiczny, pola uprawne, taksówka bagażowa, dworzec towarowy, woda mineralna etc.

Na przesunięcie przydawki postpozycyjnej może mieć wpływ jej występowanie w ciągach wieloprzymiotnikowych i chodzi tu nie o przykłady przytaczane przez J. Linde-Usiekiewicz typu *kolorowa drukarka atramentowa*, por.:

In particular in an unmarked neutral context I would easily say *Kupiłam kolorową drukarkę atramentową*, but not *Kupiłam atramentową drukarkę kolorową*, unless I wanted to put contrastive stress on its being an ink-jet printer (ibid.: 108),

które łatwo dadzą się wyjaśnić działaniem omówionej wyżej zasadą hierarchiczności kategoryzacji. Osobną uwagę warto poświęcić połączeniom przydawek pierwotnie postpozycyjnych z przymiotnikami prymarnie lub wtórnie oceniającymi typu *nowoczesna drukarka laserowa vs nowoczesna laserowa drukarka* ze względu na szczególną rolę informacyjną, jaką w tych połączeniach spełnia lokalizacja przydawki klasyfikującej, a która wynika bezpośrednio ze specyfiki struktury semantycznej przymiotników ewaluatywnych. Każde użycie przymiotnika oceniającego implikuje istnienie podstawy ewaluacji, por.:

[...] ocenianie jest formowaniem sądu na temat Y-a poprzez przypisanie posiadanym przez Y-a cechom pewnej wartości (Puzynina 1981: 113).

Przymiotnik oceniający *ex definitione* zostawia w swej strukturze pojęciowej otwarte miejsce dla podstawy ewaluacji, która może, ale nie musi być wyrażona na powierzchni komunikatu. W wyniku działania mechanizmu myślenia defaulto-

wego określonego jako zasada domniemania absorpcji (*the principle of presumed absorption*)¹⁸ naturalnym kandydatem do wypełnienia, częściowego lub całkowitego, tego miejsca jest znajdujący się w bezpośrednim sąsiedztwie adiektywu przymiotnik jakościowy lub relacyjny, co może być powodem przesunięcia przydawki z post- na prepozycję w stosunku do członu określanego, por.:

Kupiłam nowoczesną drukarkę laserową (brak wyrażenia podstawy ewaluacji: drukarka jest nowoczesna w kategorii drukarek laserowych) vs. *Kupiłam nowoczesną laserową drukarkę* (do kryteriów ewaluacji należy BYCIE LASEROWYM, innymi słowy drukarka jest nowoczesna, ponieważ jest laserowa).

Jak było wcześniej wspomniane, istotne informacje o przyczynach destabilizacji szyku przydawki postpozycyjnej może nieść kontekst zdaniowy, a ściślej fraza werbalna. Wątek ten był częściowo poruszany w związku z postulowaniem korelacji między zmianą szyku przydawki postpozycyjnej a funkcją referencyjną frazy imiennej i jej rolą w strukturze tematyczno-rematycznej zdania. Jednakże materiał faktograficzny pozwala na wysunięcie – na tym etapie badań wciąż jeszcze roboczej hipotezy, że antepozycji przydawki klasyfikującej sprzyja związek przyczynowo-skutkowy między orzekaniem wyrażonym znominalizowaną propozycją a predykacją główną, której korelatem wyrażeniowym jest fraza werbalna, por.:

Laserowa drukarka działa bezawaryjnie (działa bezawaryjnie, bo jest laserowa i dlatego warto ją kupić) vs. *Drukarka laserowa działa bezawaryjnie* (stwierdzenie faktu bezawaryjności bez umotywowania go typem urządzenia).

Jako podsumowanie powyższych uwag można stwierdzić, że wariantywność uporządkowania członów frazy nominalnej nie tylko jest silnie uwarunkowana pragmatycznie, ale także typ tych uwarunkowań jest na tyle różnorodny, a ich wzajemne oddziaływanie na tyle znaczące, że nie sposób mówić o jednej i przy tym jednoznacznej motywacji tej wariantywności. Pozostaje mieć nadzieję, że ta świadomość pozwoli nie tylko wzbogacić dyskusję na temat szyku przydawek we współczesnym języku polskim, ale także pozwoli rzucić nowe światło na równie dyskusyjną kwestię, jaką jest problem diagnostyki tak zwanego szyku podstawowego dla wielokomponentowych fraz nominalnych.

18 Czyli włączania do podstawy ewaluacji przymiotnika oceniającego znaczenia sąsiadującego z nim przymiotnika (Szumska 2013: 122–123).

Literatura

- BARTWICKA H., 1994, *Rosyjskie przymiotniki potoczne w porównaniu z polskimi*, „Zeszyty Naukowe WSP w Bydgoszczy”, „Studia Filologiczne” 39, „Filologia Rosyjska” 16, s. 5–14.
- CETNAROWSKA B., PYSZ A., TRUGMAN H., 2011, *Accounting for some flexibility in rigid construction: On the position of classificatory adjective sand genitives in Polish*, [w:] P. Bański, B. Łukaszewicz, M. Opalińska (red.), *Generative investigations: Syntax, Morphology and Phonology*, Newcastle upon Tyne, s. 24–47.
- GROCHOWSKI M., 2013, *Linearność z punktu widzenia gramatyki i leksykologii (w świetle badań nad jednostkami funkcyjnymi)*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” LXVIII, s. 35–48.
- KALISZ R., KUBIŃSKI W., 2006, *Językoznawstwo kognitywne i funkcjonalizm Simona Dika – w kierunku pełniejszego opisu języka*, [w:] O. Sokołowska, D. Stanulewicz (red.), *Językoznawstwo kognitywne III. Kognitywizm w świetle innych teorii*, Gdańsk, s. 182–205.
- KAROLAK S., 2001, *Użycie referencyjne a atrybutywne. Wartość szczegółowa a nieszczegółowa nazw*, [w:] idem, *Od semantyki do gramatyki*, Warszawa – Kraków, s. 361–387.
- LINDE-USIEKIEWICZ J., 2013, *A position on classificatory adjectives in Polish*, „Studies in Polish Linguistics” vol. 8, s. 103–125.
- MAJEWICZ A., 1989, *Języki świata i ich klasyfikowanie*, Warszawa.
- PUZYNINA J., 1969, *Nazwy czynności we współczesnym języku polskim (słowotwórstwo, semantyka, składnia)*, „Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego” 40, Warszawa.
- PUZYNINA J., 1981, *O znaczeniu czasownika oceniać we współczesnym języku polskim*, „Studia Gramatyczne” IV, s. 113–126.
- RUTKOWSKI P., PROGOVAC L., 2005, *Classification projection in Polish and Serbian: The position and shape of classifying adjectives*, [w:] S. Franks, F.Y. Gladney, M. Tasseva-Kurktchieva (red.), *Formal Approaches to Slavic Linguistics: The South Carolina Meeting 2004*, Ann Arbor, s. 289–299.
- SALONI Z., ŚWIDZIŃSKI M., 1998, *Składnia współczesnego języka polskiego*, Warszawa.
- SZUMSKA D., 1996, *Bez rematu. Metodologia opisu organizacji tematycznej tekstu w ujęciu konfrontatywnym*, Kraków.
- SZUMSKA D., 2010, *Szyk szyku, czyli dyskretny urok linearyzacji. Refleksje nad uporządkowaniem członów określających w wieloprzymiotnikowych grupach nominalnych*, [w:] J. Dybiec, G. Szpila (red.), *Język polski: nowe wyzwania językoznawcze*, Kraków, s. 51–57.
- SZUMSKA D., 2013, *The Adjective as an Adjunctive Predicative Expression. A Semantic Analysis of Nominalised Propositional Structures as Secondary Predicative Syntagmas*, „Studien zur Text – und Diskursforschung”, vol. 2, Frankfurt am Main.
- TABAKOWSKA E., 2001a, *O szyku wyrazów w obrębie wyrażeń argumentowych przedmiotowych*, „Prace Filologiczne” XLVI, s. 577–589.
- TABAKOWSKA E. (red.), 2001b, *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, Kraków.
- TOPOLIŃSKA Z., 1972, *Struktura słowiańskiej frazy nominalnej*, [w:] W. Doroszewski [et al.] (red.), *Z polskich studiów slawistycznych*, „Seria 4. Językoznawstwo, Prace na VII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Warszawie 1973”, Warszawa, s. 47–54.
- TOPOLIŃSKA Z., 1973, *Udział polskiej grupy imiennej w procesie aktualizacji tekstu*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” XXXI, s. 35–46.
- TOPOLIŃSKA Z., 1981, *Remarks on the Slavic Noun Phrase*, Wrocław.

WITOSZ B., 1997, *Opis w prozie narracyjnej na tle innych odmian deskrypcji*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” nr 1636, Katowice.

ZAWADOWSKI L., 1952, *Zagadnienia teorii zdań względnych*, „Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A” nr 31, Wrocław.

Delimitation as a limitation.

Research into the word order of the adjectival modifier in contemporary Polish

Summary

The article examines the problem of migration of so-called classificatory adjectives in modern Polish, that can be used both pre- and post-nominally in NPs, such as e.g. *drukarka atramentowa* and *atramentowa drukarka* ‘ink printer’. It contributes to the discussion initiated by J. Linde-Usiekiewicz (2013), the purpose of which is to verify the results of research into reordering of the constituents of Polish NPs, conducted by Cetnarowska, Pysz, Trugman (2011) and Rutkowski, Progovac (2005). It is claimed that an explanation of this phenomenon must take into account the pragmatic determinant of word order flexibility. A number of facts indicate that the following principles play a crucial role in the reordering of NPs: the **iconicity principle**, more specifically, the “*iconicity of sequence*” (or “*sequential order*”) which holds that a sequence of forms conforms to the sequence of experience and, in this particular case, the hierarchical categorization; and **the principle of presumed absorption** which shows a strong correlation between the adjectival sequences in NPs and the presence of the evaluative predicative, for example *nowoczesna drukarka atramentowa* vs. *nowoczesna atramentowa drukarka* ‘modern ink printer’.